

Siste danser

- Stiftelse for bevaring av biologisk mangfold

Systematisering av kunnskap om de innførte artene kjempebjørnekjeks, kjempespringfrø, parkslirekne og kjempeslirekne i Bærum kommune

Ivar Holtan, Terje Blindheim og Hilde Friis

Siste Sjanse notat 2005-6

Innledning

Bærum kommune har de siste årene fått et økende problem med spredning av innførte arter. Med innførte arter i denne sammenheng menes arter som ikke hører naturlig hjemme i kommunen og som gjør skade på opprinnelige vegetasjonstyper og naturtyper. I denne forbindelse har Siste Sjanse systematisert tilgjengelig informasjon om et utvalg av disse artene ved å kartfeste forekomstene og legge data om dem inn i en database. Dataene kommer i all hovedsak fra Ivar Holtan, som de siste 5 – 6 årene har brukt en del tid på frivillig basis til å lokalisere og bekjempe en rekke forekomster. Hilde Fris har bidratt med en del registreringer i Sandvika (Friis m. fl. 2004). Friis gikk også opp en del lokaliteter i forbindelse med dette prosjektet hvor Holtan mente potensialet for å finne innførte arter var stort. I dette korte notatet oppsummeres kort arbeidet som er gjort og de valg som er tatt for å beskrive forekomstene.

Generelle resultater

Artene

Arter som er behandlet er kjempebjørnekjeks (*Heracleum mantegazzianum*), kjempespringfrø (*Impatiens glandulifera*), parkslirekne (*Fallopia japonica*) og kjempeslirekne (*Fallopia sachalinensis*).

Tabell 1: Oversikt over behandlede lokaliteter

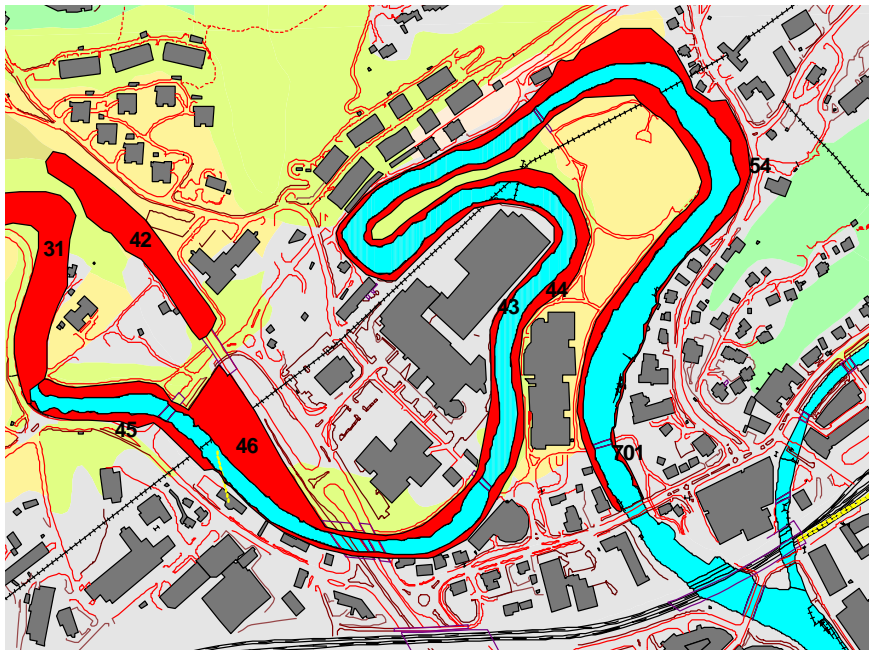
Art	Antall lokaliteter:	Lokaliteter som er blitt bekjempet de siste 1 – 4 årene	Areal (daa)	Gj. Snitt areal (daa)	Range (daa)
Kjempebjørnekjeks	103	39	600	5,8	0,014-129
Kjempespringfrø	2	0	5	2,5	0,2-4,8
Kjempeslirekne	1	0	0,5	0,5	-
Parkslirekne	11	0	5,5	0,5	0,03-2,8

En rekke andre arter som har en uønsket utbredelse i kommunen er ikke behandlet i dette arbeidet. For å få en bedre oversikt også over disse artene må digitale kart og databasen for innførte arter oppdateres jevnlig. De 117 lokalitetenes fordeling er grafisk fremstilt med punkter og polygoner i figur 3.

Verktøy

I arbeidet med å systematisere data er alle lokalitetsgrenser lagt inn som eget flatelag i kommunens digitale kartverktøy, se figur 1. I tillegg er hver lokalitet lagt inn i en database

som er laget for å håndtere denne type informasjon, se figur 2. Databasen er benyttet med tillatelse fra Oslo kommune, Friluftsetaten, som har eierrett til databasen.

Figur 1: Utsnitt fra nedre deler av Sandvikselva, hvor kjempebjørnekjeks er svært utbredt.

Databasen er bygd opp med en komponent for å håndtere generell informasjon, samt en del som vi har kalt bekjempelseslogg. Den sistnevnte delen skal brukes for å fylle ut informasjon etter hvert som en får ny oppdatert kunnskap om lokaliteten eller at det har foregått bekjempelse. Nedenfor følger en enkelt forklaring til noen av postene i basen.

Nummerering

Kjempebjørnekjeks er tildelt nummerserie fra 1-499, kjempespringfrø fra 500-599, parkslirekne fra 600-699 og kjempeslirekne fra 700-799.

Bekjempelsesområde

Området angir det areal som en populasjon kan spre seg til på en effektiv måte. En effektiv bekjempelse av en uønsket art innen dette området må omfatte alle delpopulasjonene i området for å unngå ny spredning. Det kan for eksempel gjelde Sandviksvassdraget, som må bekjempes som én enhet for å unngå at ikke delpopulasjoner som blir bekjempet, sprer seg langs traseen etter tiltak.

Prioritet

Prioriteten er delt inn i høy, middels og lav og gjengir faren for effektiv spredning til nye lokaliteter. Vi oppfatter populasjoner som står langs vei, jernbane eller bekk som lettspredte. Disse har dermed blitt gitt høy prioritet. De aller fleste lokaliteter (101) har høy prioritet da de har nettopp denne plasseringen. Et annet viktig kriterium har vært nærhet til viktige naturtyper. Totalt 20 registrerte naturtyper (5 svært viktige og 15 viktige) er påvirket av de innførte arter.

Tetthet

Tett betyr at det er mellom 0,2 og 2 store planter¹ per kvm. Med spredt menes at det finnes enkeltplanter eller grupper av planter, i snitt kanskje 0,5 – 2 store planter per 10 kvm. Med få menes at det er 1-10 store planter totalt sett. I noen tilfeller flere, men da meget spredt over større arealer.

Tetthet er oppgitt for å gi en pekepinn på hvor omfattende arbeidet med bekjempelse kan være. Det må imidlertid huskes på at populasjonene kan ekspandere eller avta fra et år til et annet og at tetthet, særlig på store lokaliteter, kan være feilvurdert. Befaring av lokaliteter bør gjennomføres som et supplement til de angitte tetthetsestimaterne når bekjempelse skal prises og gjennomføres.

BÆRUM KOMMUNE Svartelistedatabase for Bærum kommune Innlegging Søk = Ctrl F

Lokalitetsnummer: 1

Lokalitetsnavn: Skoglundveien

Art: kjempebjørnekjeks

Bekjempelsesområde: E 16, Sandviksvassdraget

Prioritet: Høy

Tetthet: Spredt

Observatør: Holtan

Naturtyper: Veikant og -skråning

Kommentarer: Blomsterstandskuttet 2004

Ansvarlig myndighet: [Redacted]

Status i 2004: [Redacted] Arten er på fremmarsj

Bekjempelseslogg

Dato (år)	Aktivitet	Bekjempelsestype	Tidsbruk (timer)	Kommentarer
2004	Bekjempelse	1, 2		Blomsterstandskuttet 2004

Versjon 20042004

Figur 2: Svartelistedatabasen for Bærum kommune.

Naturtyper

For hver lokalitet er det angitt en eller flere naturtyper. Ofte står populasjonene i overgang mellom flere typer, alle typene er da angitt. Det er ikke snakk om naturtyper etter DN håndbok 13-1999!

Ansvarlig myndighet

Angir hvem som har ansvaret for å bekjempe arten på en gitt lokalitet. Dette feltet er stort sett ikke fylt inn, men må gjøres av kommunen når strategi for bekjempelse skal legges.

Bekjempelsestype

For hver lokalitet er det angitt hvilken metode for bekjempelse som er anbefalt brukt. Det kan være angitt flere alternative metoder for hver lokalitet. Anbefalt metode er ikke basert kun på hva som er mest effektivt, men også på økologisk forhold. Det er f. eks. ikke anbefalt å

¹ Med store planter menes planter som om våren kan se ut til å ville blomstre samme sesong.

sprøyte lokaliteter som ligger i tilknytning til vassdrag. I databasens loggfil er det lagt inn anbefalt metode selv om det ikke har vært drevet bekjempelse. Dette er synlig ved at det ikke er fylt inn informasjon i datofeltet. Nedenfor er de ulike metodene listet opp.

Tabell 2: Oversikt over angitte bekjempelsestyper

Metode	Anvendelse
1 = Sprøyting	Langs vei- og jernbane/T-banetraseer
2 = Rotkutting	Løvskog, eng, veikanter m. fl.
3 = Slått	Eng (tette forekomster)
4 = Etablering av gressplen	I tilknytning til eng og borettslag
5 = Beiting	Eng (svært store og tette forekomster)
6 = Luking	Gjelder i første rekke for kjempespringfrø som lar seg dra opp med rot.

Tidsbruk

Tidsbruk er ikke ført opp i databasen til nå. Det er imidlertid viktig at dette blir loggført fra og med 2005 når kommunene og andre ansvarlige starter bekjempelse. På denne måten kan det bli lettere i fremtiden å ta stilling til omfang og kostnader ved bekjempelse.

Status

Det er vanskelig å angi status for arter det ikke har vært søkt systematisk etter over en lengre tidsperiode. For mange lokaliteter er det likevel tydelig at arten er i ekspansjon. Mange nye lokaliteter har kommet til de siste 2-4 årene. På noen lokaliteter har aktiv bekjempelse av Holtan ført til at kjempebjørnekjeks har gått tilbake eller ikke har ekspandert ytterligere. Det er imidlertid for tidlig å si noe om hvordan situasjonen for hele kommunen er samlet. Det er også viktig å huske på at kommunen ikke er systematisk registrert for fremmede arter. Enkelte vassdrag og jernbane/veistrekninger er rimelig godt undersøkt, mens andre områder ikke er sett på i det hele tatt. Det er derfor antakelig store mørketall for artenes utbredelse.

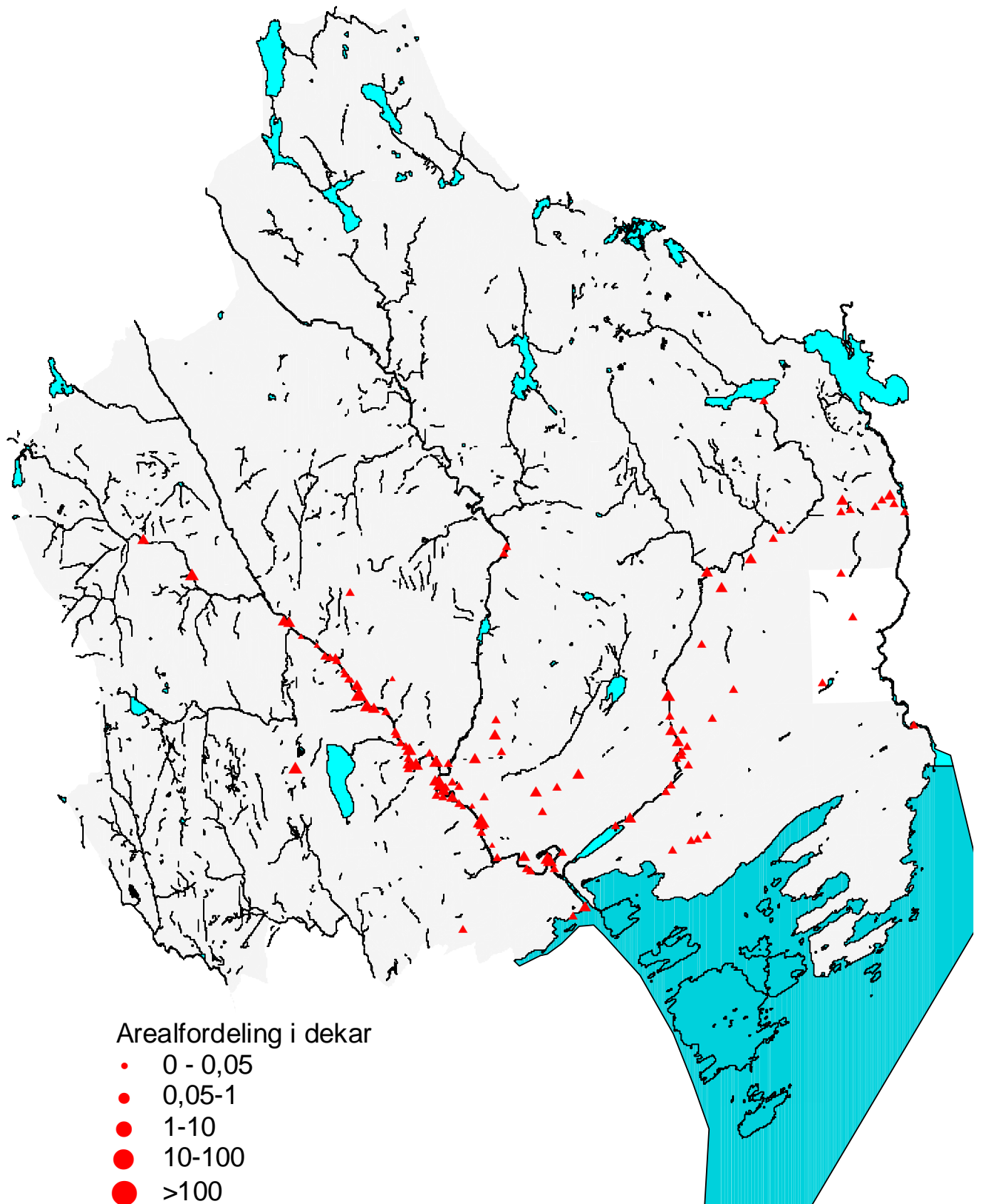
Oppfølging

Arbeidet med å kartlegge og bekjempe artene bør fortsette i mange år fremover, da mange områder er i ferd med å endre karakter som følge av invasjon. I enkelte områder utgjør også kjempebjørnekjeks en trussel for befolkningen og særlig barn som leker i områdene hvor denne arten vokser.

Konkrete anbefalinger

På flere av kjempebjørnekjekslokalitetene langs f.eks. Isielva – Sandvikselva er det samtidig store bestander av parkslirekne og andre innførte arter som kan være problematiske, som f.eks. skvallerkål og kanadagullris. Dette gjelder bl.a. i området nær Vøyen. Slike konsentrasjoner av flere innførte problemarter tyder på at arealene har vært direkte berørt av menneskelig aktivitet som f.eks. utfylling, planering og anleggstrafikk. For fremtiden er det viktig i størst mulig grad å unngå slik trafikk i og i nærheten av verneverdige naturområder, som f.eks. langs hele dette vassdraget. I den forbindelse nevner vi også at sumpskogen mellom Isielva, Gamle lommedalsvei og sidebekken fra Grinibråten (østre del av lokalitet 27) har vesentlige spor etter anleggstrafikk e.l. (skogbruksmaskiner?). I slike områder hvor det er vesentlige forekomster av kjempebjørnekjeks, er anleggstrafikk spesielt uheldig fordi den også bidrar til å spre kjempebjørnekjeks ut av området. Vi råder for øvrig kommunen til i forbindelse med regulerings- og byggesaker for arealer hvor det vokser kjempebjørnekjeks, å

gi pålegg/henstilling om at byggherren iverksetter tiltak eller forholdsregler for å unngå spredning av arten ut av bestandene. På lokalitet 3, skytebanen på Jordbru, hvor det vokser mye kjempebjørnekjeks og hvor det i lengre tid har foregått oppfyllingsarbeider, bør det så snart som mulig settes i gang både med bekjempelse og tiltak mot spredning. Spredning kan her skje både med anleggsmaskiner som kjører ut av området og direkte til bekken som renner nordover mot Isielva. Kjempebjørnekjeks spres med frø.

Figur 3: Fordelingen av de 117 behandlede lokalitetene med fremmede arter i Bærum kommune per 2004. Trekantene viser relativ størrelsesforskjell. Det er kun kartlagt i byggesonen.

Siste Sjanse arbeider for bevaring av biologisk mangfold. Fra starten i 1992 har vi tilegnet oss kunnskap og erfaring som vi mener ansvarlige forvaltere har nytte av. Vi har utviklet en metode for å finne frem til områder som er spesielt viktige for å kunne bevare artsmangfoldet i skog (nøkkelbiotoper). Den 1. juli 2000 ble gruppa omorganisert til en selvstendig stiftelse.

Siste Sjanse arbeider både profesjonelt og ideelt. I tillegg til å tilby konsulenttjenester, arbeider vi med opplysning, forbedringer av registreringsmetodikk og vi arrangerer fagseminarer og turer. En av grunnpilarene i stiftelsen er fagrådet som består av fagpersoner innen ulike felt av biologien. Fagrådet er en kunnskapsplattform for de ansatte i stiftelsen.

Siste Sjanse tilbyr naturkartlegging, både i skog og kulturlandskap. Vi har spisskompetanse innen botanikk, zoologi og økologi og tar på oss kartleggingsarbeid så vel som utredningsrettede prosjekter. Fylkesmenn, kommuner og skognæringen er våre viktigste oppdragsgivere.

Siste Sjanse utgir en rapportserie og en notatserie:

- Siste Sjanse-rapport er sammenstillinger fra større prosjekter. De inneholder helhetlige vurderinger eller resultater fra detaljerte utredninger.
- Siste Sjanse-notat er enklere publikasjoner.

Siste Sjanse
Maridalsveien 120
0461 OSLO
Tlf: 22716095
Internettadresse: www.sistesjanse.no